

PRINCIPII TACTICE PRIVIND CERCETAREA LOCULUI INCENDIULUI

Autor: Ștefan TURCULEȚ

Conducător științific: lect. sup. Andrei CALISTRU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Cuvântul “principiu” vine de la latinescul “principium”, care înseamnă “început” “obârșie”, având și sensul de element fundamental. În sens juridic, termenul “principiu” înseamnă idee de bază, teză fundamentală. Vorbind de principiu avem în vedere aspectul normativ pentru că în ultimă instanță ele sunt norme juridice de o mare generalitate de care trebuie să se țină seama atât la elaborarea dreptului, cât și la aplicarea sa. Am putea spune că cele mai generale și fundamentale principii ale dreptului coincid cu valorile sociale promovate de drept. Principiile dreptului direcționează întregul sistem de reglementări juridice.

Cuvintele cheie: **principiu, cercetare, loc, incendiu, cod procesual, penal, lege, organ, urmărire.**

Temeiul și particularitățile cercetării la fața locului sunt reglementate de prevederile legislației procesual-penale și anume de articolele 118, 260, 261, 279.

Temei juridic pentru efectuarea cercetării locului incendiului este:

- prezența unei urmăriri penale privitor la cauza respectivă;
- examinarea declarației despre incendiere.

La desfășurarea procesului penal nimeni nu poate fi supus torturii sau tratamentelor cu cruzime, inumane ori degradante și nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană. Articolul 12 al Codului de Procedură Penală al R.M. (C.P.P.) stipulează că, inviolabilitatea domiciliului este garantată în cursul procesului penal și nimeni nu este în drept să pătrundă în domiciliu contrar persoanelor care locuiesc sau dețin sediul în ele. Cercetarea locului incendiului la domiciliu fără permisul persoanei căreia i se limitează dreptul prevăzut de art.12 CPP, se efectuează în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală cu autorizația judecătorului de instrucție¹⁶. Identic și în cazul instituțiilor publice, cercetarea se va efectua, doar cu permisiunea conducerii acestei instituții.¹⁷

Refuzul de a permite desfășurarea cercetării locului incendiului este necesar de a fi fixat procesual. Legislația nu reglementează forma refuzului și din aceste considerente este benefic că cel care refuză să întocmească o cerere unde va stipula doleanțele sale. Dacă persoanele respective refuză să întocmească cererea nominalizată, organul de urmărire penală va întocmi un act privind refuzul locatarilor de a permite desfășurarea cercetării locului incendiului.

În cazuri deosebite (infrațiuni flagrante) cercetarea locului incendiului se poate desfășura și fără mandatul judiciar. În asemenea cazuri organul abilitat să efectueze aceste acțiuni, imediat, dar nu mai târziu de 24 ore de la terminarea acțiunii, prezintă instanței de judecată materialele respective pentru controlul legalității acestor acțiuni. Judecătorul de instrucție, dacă constată efectuarea cercetării locului incendiului ilegal, toate probele dobândite în rezultatul acestei activități sunt nule, adică nu au valoare juridică.

În scopul obținerii rezultatelor scontate în urma efectuării cercetării locului incendiului, este necesar să ne conducem și să respectăm o serie de principii, cum ar fi:

Principiul legalității, Acest principiu stă la baza unui stat democratic și de drept. În linii mari, principiul legalității declară supremația legii în toate sectoarele vieții obștești, stricta respectare de către organele statului, organizații și agenți economici, de către toți cetățenii a legislației în vigoare. Prin urmare, legalitatea este un principiu general al statului de drept, un imperativ privind funcționarea unei societăți democratice¹⁸.

Principiul operativității, care presupune cercetarea locului incendiului imediat. Se știe că în timp și-n spațiu urmele suferă schimbări. Realizarea fără întârziere a cercetării locului incendiului asigură, descoperirea și valorificarea probelor materiale, înainte ca acestea să fie distruse sau să suporte modificări.

¹⁶ Codul de Procedură Penală al RM, art.118

¹⁷ Ibedem, art. 279.

¹⁸ Simion Gh. Doraș “Criminalistica” vol-I, Chișinău “Știința” 1996.

Practica organelor de urmărire penală demonstrează că cercetarea întârziată a locului incendiului reduce esențial eficacitatea acestei activități.

Principiul operativității cercetării la fața locului se realizează prin reducerea la minimum a timpului necesar pentru deplasarea la locul faptei reclamate și, prin urmare, este în funcție de nivelul de organizare a activității de urmărire penală. În organele cu funcții de combatere a criminalității unde există un sistem bine pus la punct de informare, unde sunt create și funcționează în regim non-stop echipe specializate în stare să se deplaseze în mod urgent la fața locului, unde sunt asigurate cu laboratoare criminalistice mobile sau în cel mai rău caz cu mijloace simple de transport acest principiu de obicei nu se încalcă.

Principiu conducerii unice a activității de cercetare. Cercetarea la fața locului este o activitate procedurală la efectuarea cărei participă mai multe persoane. Dacă la cercetarea locului incendiului a fost descoperit un cadavru, cercetarea ultimei se desfășoară cu participarea medicului-legist, iar în lipsa acestuia cu participarea unui alt medic în prezența martorilor asistenți (art.120 CPP). În anumite cazuri organul de urmărire penală poate include în echipa de cercetare un specialist, în scopul cercetării la nivelul cuvenit a urmelor incendiului. La fel în echipa de cercetare pot fi angajați colaboratori ai poliției cu funcții operative sau de menținere a ordinii publice.

Validând conducerea și coordonarea membrilor echipei și a altor persoane implicate de către o singură persoană, principiul conducerii unice a cercetării la fața locului atribuie acestei activități un caracter organizat, asigură evitarea elementului haotic în activitatea participanților la cercetare.

Potrivit prevederilor art.118 CPP, funcția de conducere aparține organului de urmărire penală, care determină atribuțiile membrilor echipei, ordinea și tactica realizării activităților de cercetare. Principiul efectuării cercetării la fața locului în mod organizat, prevede coordonarea activității membrilor echipei de cercetare, desfășurarea ei în mod metodic, într-o succesiune și ordine stabilită. Respectarea acestui principiu este o condiție indispensabilă bunei desfășurări a actului de procedură în discuție, descoperirii urmelor și a altor mijloace de probă. Superiorul echipei trebuie să specifice de la bun început sarcinile ce revin fiecărui membru al echipei, inclusiv celor cu atribuții operative și de pază, și să coordoneze acțiunile acestora.

Principiul obiectivității. Referitor la activitatea procedurală în discuție, principiul obiectivității presupune examinarea în mod succesiv și consecvent a spațiului unde s-a produs incendiul, a tuturor obiectelor existente la fața locului, cauzal legate cu fapta cercetată, excluzându-se în mod categoric factorul subiectiv. Organul de urmărire penală nu trebuie să subordoneze cercetarea la fața locului unor explicații subiective ale faptei, versiunilor ce se impun la prima vedere sau care au fost elaborate în baza unor date neverificate. Cu atât mai mult ofițerul de urmărire penală nu trebuie să țină cont de tot felul de presupuneri, care, de obicei, parvin de la persoanele implicate în cercetare. Dacă situația reclamă în mod evident elaborarea anumitor versiuni, de acestea se va ține cont doar pentru a orienta activitatea organelor de urmărire operativă și în vederea efectuării de urgență a altor activități de cercetare, cum ar fi percheziția, ridicarea de obiecte și documente, ascultarea unor persoane ș.a. Concluziile privind natura faptei, personalitate făptuitorului, modul în care s-a activat și alte împrejurări ce constituie obiectul probațiunii, sub formă ipotetică se vor configura doar la finele activității, în baza analizei tuturor constatărilor făcute asupra stărilor de fapt existente la momentul cercetării locului faptei.¹⁹

Principiul plenitudinii cercetării locului incendiului. **Acest principiu ne orientează la cercetarea locului incendiului sub toate aspectele, ne admiterea unor absențe în cercetarea locului și folosirea la maximum a ultimelor realizări ale științei în domeniu. Această activitate de urmărire penală e necesar de a se efectua minuțios și migălos.**

Principiul sistematizării cercetării locului infracțiunii. Acest principiu ne îndeamnă ca cercetarea locului incendiului să fie planificată și să aibă o consecutivitate logică.²⁰

Principiul utilizării efective a mijloacelor tehnico-științifice criminalistice. Practica organelor de urmărire penală demonstrează că aplicarea mijloacelor tehnice criminalistice la cercetarea locului incendiului constituie unul din factorii ce înlesnesc esențial eficacitatea acestei activități. Utilizarea judicioasă a tehnicii din dotarea organelor de urmărire amplifică perceptibilitatea urmelor infracțiunii și a altor mijloace materiale de probă, asigurând, în consecință, eficiența activității de cercetare. Locul incendiului conservă o seamă de modificări latente cunoscute în criminalistică sub denumirea de "urme latente", cum sunt amprente papilare create prin depunere sudoripară pe suprafețele absorbante (hârtie, carton, ș.a.), microurmele de textile, de păr, de factorii suplimentari ai împușcăturii, a căror cercetare este de neconceput fără punerea lor în evidență

¹⁹ S- Doraș "Criminalistica" vol.2 Chișinău 1999. Pag.53.

²⁰ И. Герасимов. Л. Драпкин. «Криминалистика». Москва-1994 ст. 242.

cu ajutorul mijloacelor tehnice criminalistice, a dispozitivelor de iluminare, inclusiv cu radiații invizibile, a tehnicilor optice de mărire, a materialelor de relevare conservare etc.

Situația de la fața locului nu de puține ori reclamă aplicarea unor mijloace mai sofisticate pentru depistarea armelor, instrumentelor, a substanțelor explozive. Dintre aceste mijloace științifice enumerăm, detectoarele de metale, de explozive și de cadavre, a radiodozimetrelelor ș.a..

Suntem de acord cu părerea savantului autohton G. Golubenco, că legislația în vigoare stabilește ordinea și cadrul procesual admis în ce privește utilizarea mijloacelor tehnicii criminalistice. Codul de procedură penală al R.M. reglementează doar unele mijloace tehnice vizând efectuarea anumitor acțiuni de anchetă. Ținând cont de faptul că progresul tehnico-științific este mereu în ascensiune și apar mijloace de fixare noi, este oportună formularea în lege doar a principiilor generale de aplicare a metodelor și mijloacelor științifice în procesul penal:

Caracterul inofensiv al mijloacelor tehnice pentru mediu, sănătate și viața persoanelor ce le folosesc sau pentru care ele se aplică.

Temeinicia metodelor și procedeele tehnice, validate științific și recomandate de organele competente.

Caracterul etic al utilizării acestora, excluderea ofenselor, tratării inumane sau degradante a persoanelor.

Garantarea integrității urmelor și obiectelor examinate.²¹

În fine, mijloacele tehnice criminalistice contribuie la fixarea obiectivă a locului incendiului și a rezultatelor cercetării lui.

Desfășurând cercetarea locului incendiului ignorând principiile sus menționate, organele de urmărire penală, specialiștii din domeniul respectiv riscă de a orienta cercetarea ulterioară a cauzei într-o direcție îndepărtată de adevăr, la elaborarea unor versiuni dubioase despre cauza incendiului.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova.
2. Codul de procedură penală al R.M. din 14.03.2003.
3. И. Герасимов, Л. Драпкин. «Криминалистика». Москва-1994.
4. G. Golubenco, A. Calistru “Aplicarea mijloacelor tehnico-științifice în urmărirea penală: probleme și soluții” Universitatea Română de științe și arte “G. Cristea” “Sesiunea de comunicări științifice, 25 mai 2001.
5. I. Crăciun, V. Lencu, S. Calota “Stabilirea și prevenirea cauzelor de incendiu” București, editura tehnică, 1993.
6. P. Bălescu, I. Crăciun “Agenda pompierului” București, editura tehnică, 1993.
7. А. Федотов, А. Ливчиков, Л. Ульянов «Пожарно-техническая экспертиза» Москва стройиздат 1986.
8. S. Doraș “Criminalistica” vol.2 Chișinău 1999.
9. S. Doraș “Criminalistica” vol-I, Chișinău 1996.

²¹ G.Golubenco, A.Calistru “Aplicarea mijloacelor tehnico-științifice în urmărirea penală: probleme și soluții” Universitatea Română de științe și arte “G.Cristea” “Sesiunea de comunicări științifice-25 mai2001.paj.75.